

JUSTIITSMINISTEERIUM

Riigikohus
info@riigikohus.ee

Teie 02.09.2024
Meie 10.10.2024

nr 5-24-25/3
nr 10-3/6403

Arvamus

Pärnu Maakohus tunnistas 24.07.2024. a otsusega vääртеoasjas nr 4-24-1337 regionaalministri 23.11.2023. a määruse nr 83 „Ajutised püügikitsendused, püügiõiguse tasu ja püügivahendite piirarv harrastuskalapüügil 2024. aastal“ § 4 lg 8 koosmõjus kalapüügiseaduse § 85 lg-ga 1 põhiseadusega vastuolus olevaks.

Lisaks tunnistas Pärnu Maakohus põhiseadusega vastuolus olevaks õigustloova akti andmata jätmise, millega ei nõuta põhiseadusest tuleneva määratletusnõude täitmiseks kogu riigis vastavalt ametkonnalt minimaalseltki keelualade (nii püsivate kui ajutiste) nii kaitseks kui ka karistusnormi selguse huvides informeeriva tähistuste paigaldamist kohapeal looduses.

Riigikohus pöördus mh Justiitsministeeriumi poole arvamus saamiseks.

1. Asjaolud

V.N. sai rahatrahvi (80 eur) vääртеootsuse kohaselt kalapüügiseaduse (edaspidi KPS) § 10 lõike 2 koosmõjus regionaalministri 23.11.2023 määruse nr 83 „Ajutised püügikitsendused, püügiõiguse tasu ja püügivahendite piirarv harrastuskalapüügil 2024.aastal“ § 4 lõikega 8 (edaspidi määrus). Rikkumine seisnes keelualal kala püüdmises.

V.N. esitas kaebuse kohtuvälise menetleja otsusele, kuna paremas kaldas keeluala tähistav märk puudus ja vasakus kaldas väidetav märk ei olnud paremast kaldast nähtav. Seega puudus teadmine, et tegemist on keelualaga.

Kohtu poolt lahendatavaks küsimuseks oli, kas isik püüdis kala keelualas ja kas teda saab karistada KPS § 85 lg 1 järgi. Kohus tuvastas, et uuritud tõendite põhjal püüdis isik kala määruse § 4 lg 8 järgi keelatud kohas ja on täidetud objektiivne koosseis KPS § 85 lg 1 järgi. Otsuse kohaselt pani V.N. teo toime ettevaatamatusest hooletuse vormis, sest ta ei teinud midagi selleks, et välja uurida täpselt keeluala piire.

Kohus analüüsis formaalse põhiseaduspärasuse küsimust ehk kas regionaalministri määrus on kooskõlas KPS § 11 lg 2 volitusnormiga (mille kohaselt minister tohib kehtestada vaid ajutisi piiranguid), kui kehtestatakse faktiliselt püsivaid piiranguid alates 1.12.2022 keelualana kohas, kus taastati ajalooline kalade rändetee ning mille taastamise püsivus antud kohal peaks olema pöördumatu.

Maakohus jõudis järeldusele, et asjaolud viitavad sellele, et tegemist on pöördumatu protsessiga. Seadusandja on andnud volitusnormi ajutisteks piiranguteks, kuid vajadus aastaringiselt kaitsta on olemas. Seega ei ole toimitud põhiseaduspäraselt formaalses mõttes.

Kohus hindas materiaalse põhiseaduspärasuse küsimust – kas PS § 13 lg-ga 2 ja § 23 lg-ga 1 on kooskõlas regionaalministri määruse § 4 lg-ga 8, sh osas, mille kohaselt ei selgita õigustloov akt piisavalt keelu sisu ega näe riigile ette kohustust tähistada looduses jõe mõlemal kaldal minimaalselt

või teatud meetrite tagant kalastuspüügi keeluala algust ja lõppu, arvestades erinevaid sotsiaalseid gruppe ühiskonnas. Kohus tõstatab küsimuse, kas antud määrus vastab PS järgi nõutud süüteo normi piisavale määratlusnõudele, kui määruks on välja toodud peaaesjalikult üksnes GPS koordinaadid ja selle normi adressaadiks ei ole üksnes kutselised kalurid, vaid ka hobikorras nn harrastuskalastajad.

2. Vaidlusalused normid

Kalapüügiseadus

§ 85. Kalapüük ja veekogus kala püügijärgne hoidmine keelatud ajal ja alal ning püüda keelatud kalaliigi isendite ja alamõõdulise kala püük ning püüda lubatud kala koguse ületamine

(1) Kalapüügi või veekogus kala püügijärgse hoidmise eest keelatud ajal või alal või püüda keelatud kalaliigi isendite või alamõõdulise kala püüdmise eest kaaspüügi tingimusi rikkudes või harrastuspüügil püüda lubatud kala koguse ületamise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

Regionaalministri 23.11.2023 määrus nr 23

§ 4. Lubatud püügivahendite piirarv, püügiõiguse tasu ja püügikitsendused sise- ja piiriveekogudes, välja arvatud Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel

(8) Pärnu maakonnas Pärnu jõe lõigul, mis paikneb punktide 58°24.667'N, 24°39.562'E ja 58°24.765'N, 24°39.519'E ühendavast sirgest allavoolu kuni punktide 58°24.429'N, 24°38.945'E ja 58°24.423'N, 24°38.834'E ühendava sirgeni, on 1. jaanuarist 31. detsembrini kalapüük keelatud.

3. Taotluse lubatavus

Põhiseaduse (PS) § 15 lg 1 ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 9 lg 1 kohaselt on konkreetse normikontrolli taotlus lubatav juhul, kui norm, mille põhiseaduspärasuse kontrolli põhiseaduslikkuse järelevalve kohtult taotletakse, on kohtuasja lahendamisel asjasse puutuv. Normi asjassepuutuvuse hindamisel peab lähtuma sellest, kas see kuulub kohtuasjas kohaldamisele või mitte¹. Norm peab seejuures olema kohtuasja lahendamisel otsustava tähtsusega². Norm on otsustava tähtsusega siis, kui kohus peaks asja lahendades normi põhiseadusvastasuse korral otsustama teisiti kui normi põhiseaduspärasuse korral³. Seega on norm asjassepuutuv, kui selle kehtetuse tõttu oleks võimalik teha teistsugune otsus.

KPS § 85 lg 1 on asjassepuutuv norm, sest V.N-ile määrati karistus normi rikkumise tõttu ehk seetõttu, et ta püüdis kala keelualas.

Asjassepuutuv on ka määruse § 4 lg 8, mis näeb ette kalapüügi keelu asukohas, kus kaebuse esitaja kala püüdis ja ajal, mil kala püüdmine on keelatud ning sai seetõttu trahvi.

Seega on taotlus lubatav.

4. Piiratud põhiõigus

Kõnesolevas vaidluses on küsimus isiku õiguses hobi korras tegeleda kalapüügiga ehk õigus vabale eneseteostusele, mis tuleneb põhiseaduse § 19 lõikest 1. Riigikohus on § 19 lg 1 nimetanud lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõiguseks ning nõustunud, et seda võib piirata mis tahes põhjusel, mis ei ole PS-ga otseselt keelatud ([RKPJKo 17.12.2019, 5-19-40/36](#), p 53; [RKÜKo 14.05.2014, 3-2-1-79-13](#), p 28; [RKTKo 13.01.2010, 3-2-1-152-09](#), p 11).⁴

5. Seisukoht ja põhjendused

¹ RKPJKo 02.12.2002, 3-4-1-11-02, p 13

² RKÜKo 22.12.2000, 3-4-1-10-20, p 10.

³ RKPJKo 02.12.2002, 3-4-1-11-02, p 15.

⁴ Kätesaadav veebis: <https://pohiseadus.ee/sisu/3490>

1. Nõustume Pärnu Maakohtu seisukohaga, mille kohaselt õigustloova akti andmata jätmine, millega ei nõuta põhiseadusest tuleneva määratlusnõude täitmiseks kogu riigis vastavalt ametkonnalt minimaalsetki keelualade (nii püsivate kui ajutiste) nii kaitseks kui ka karistusnormi selguse huvides informeeriva tähistuse paigaldamist kohapeal looduses, on põhiseadusega vastuolus.

Kõnesolevas asjas on küsimuse all põhiseaduse § 19 lõikest 1 tulenev põhiõigus vabale eneseteostusele. Lisaks tuleneb põhiseaduse § 23 lõikest 1 karistusnormi piisava määratletuse põhimõtte, mille kohaselt peaks isikul olema võimalik aru saada, milline tegevus (ja kus) on keelatud ning milline karistus rikkumisele järgneb.

Kui seadus jätab riivatud põhiõiguse seisukohalt olulised küsimused sätestamata, on see vastuolus olulisuse põhimõttega ja seega põhiseadusvastane.⁵ Põhiseaduse § 3 lg 1 esimese lause järgi on seadusandja kohustatud sätestama eelkõige põhiõiguste seisukohalt olulised küsimused. Tähistuse/märgi paigaldamine kalapüügi keelualasse on oluline küsimus, sest keelualas (ja keelatud ajal) kala püüdmise korral on võimalik isikule määrata karistus. Kui isikul puudub teadmine sellest, kus algab (ja lõpeb) keeluala, ei võimalda see isikul ette näha, milline tegevus on keelatud ja karistatav. Võrdlusena võib tuua näiteks looduskaitseaduse § 23 lg 1, mille kohaselt kaitseala, hoiuala, kaitstav looduse üksikobjekt ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav loodusobjekt tähistatakse nii, et kaitstava loodusobjekti asukohast looduses oleks võimalik mõistlikul viisil aru saada.

2. Nõustume Pärnu Maakohtuga ka selles, et määruse § 4 lg 8 on põhiseadusega vastuolus, sest kehtestab aastaringsed piirangud vaatamata sellele, et KPS § 11 lg 2 oleva volitusnormi kohaselt kehtestab [valdkonna eest vastutav minister](#) määrusega kalavaru ohustatuse korral ajutised püügikitsendused. Kui piirangud kehtestatakse aastaringselt (ja mitu aastat järjest), ei saa asuda seisukohale, et tegemist on ajutiste püügikitsendustega. Sel juhul on tegemist alaliste piirangutega, mis tuleks kehtestada Vabariigi Valitsuse poolt kalapüügieeskirjaga (KPS § 9 lg 2 p 1). Seega ei vasta määrus volitusnormile ja on seetõttu vastuolus põhiseadusega (§ 3, § 94 lg 2).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Monika Tappo 5189490
Monika.Tappo@just.ee

⁵ <https://pohiseadus.riigioigus.ee/v1/eesti-vabariigi-pohiseadus/i-uldsatted-ss-1-7/ss-3-pohiseaduse-ulimuslikkus-ja-reservatsioon>